

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԻՋԵՎԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

Ա Կ Ո Ւ Ն Ք

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԹԻՎ 1(13)

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2016

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ Իջևանի մասնաճյուղի գիտխորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝

պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր ԱՇՈՏ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

Խմբագրական խորհուրդ՝

Գրիշա Ալեքսանի Ղարիբյան – տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ

Հարություն Ալեքսանի Մարգարյան – տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Ռաֆիկ Ասքանազի Նահապետյան – պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Էդիկ Գարեգինի Մինասյան – պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Սամվել Արշավիրի Առաքելյան – պատմ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ

Հայկ Մկրտիչի Դերձյան – իրավագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Հենգել Գերասիմի Մանուչարյան – քաղաքագիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Աննա Գրիգորի Ասատրյան - արվեստագիտութ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Սամվել Պարզևի Մուրադյան – բանասիր. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Սեդա Քերոբի Գասպարյան – բանասիր. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Սեյրան Արտուշայի Զաքարյան – փիլիս. գիտութ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Մելսիկ Պարզևի Մկրտումյան – հոգեբանութ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Ակունք. Գիտական հոդվածների ժողովածու / Խմբ. խորհուրդ՝

Գ.Ա. Ղարիբյան և ուրիշ.; Գլխ. խմբ.՝ Ա.Ա. Ներսիսյան. – Եր.:

ԵՊՀ հրատ., 2016 թ. – 394 էջ:

© ԵՊՀ հրատարակչություն, 2016 թ.

© Հեղ. խումբ, 2016 թ.

YEREVAN STATE UNIVERSITY
—
LJEVAN BRANCH

A K U N Q
COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES
NUMBER 1(13)

YEREVAN
YSU PUBLISHING_HOUSE
2016

Certified for publication by academic
council of Ijevan Branch of YSU

Editor-in-chief

doctor of historical science, professor **ASHOT NERSISYAN**

Editorial council

Grisha Alexan Gharibyan – doctor of economic science, professor
associate member of NAS, RA

Rafik Askanaz Nahapetyan – doctor of historical science, professor

Edik Garegin Minasyan – doctor of historical science, professor

Samvel Arshavir Arakelyan – candidate of historical science, assistant professor

Hayk Mkrtich Derdzyan – doctor of law, professor

Henzel Gerasim Manucharyan – doctor of political science, professor

Anna Grigor Asatryan – doctor of art, professor

Samvel Pargev Muradyan – doctor of philological science, professor

Seda Kerob Gasparyan – doctor of philological science, professor

Seyran Artushai Zakaryan – doctor of philosophy science, professor

Melsik Pargev Mkrtumyan – doctor of psychological science, professor

Akunq. Collection of scientific articles/Edit.council G.A. Gharibyan
and others; Editor-in-chief A.A. Nersisyan. – Yer. Է YSU publishing-
house, 2016 – 394 p.

© YSU publishing-house, 2016

© Author group, 2016

**ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԻ ԴԵՐՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐՐՈՐԴ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ (2001-2013 ԹԹ.)**

ՄԱՐԻՆԵ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Հայաստանի երրորդ Հանրապետության տնտեսության կարևոր ճյուղերից է շինարարությունը: 21-րդ դարասկզբին իրականացվող շինարարական աշխատանքների ծավալներն իրենց դրական ազդեցությունն ունեցան ՀՀ տնտեսության զարգացման վրա: 2000 թվականից հետո երկրում իրականացված շինարարության ծավալներում առանձնանում են աղետի գոտում կատարված աշխատանքները, որի արդյունքում Շիրակի ու Լոռու մարզերում բազմաթիվ ընտանիքներ ապահովվեցին բնակարաններով: Շինարարության ոլորտում աննախադեպ աճը շարունակվեց մինչև նախաճգնաժամային ժամանակահատվածը, ընդ որում այդ փուլում ոլորտում դրական միտումները պայմանավորված էին հիմնականում մասնավոր ներդրումների և բնակարանային շինարարության ծավալների աճով: 2009թ. սկսած՝ կապված համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի ազդեցության հետ, երբ դրամական փոխանցումներն էական կրճատվեցին, շինարարության ոլորտը խոշոր անկում արձանագրեց: Ճգնաժամից հետո այս ոլորտը չվերականգնեց երբեմնի բարձր մակարդակը և 2010-2013 թթ. շարունակում էր անկում ապրել: Շինարարության դերը մեր հանրապետության տնտեսության մեջ կայունացնելու համար պետությունը պետք է իրականացնի անկումը մեղմող տնտեսական քաղաքականություն:

Բանալի քառեր. Հայաստանի երրորդ Հանրապետություն, տնտեսություն, տնտեսական քաղաքականություն, շինարարություն, շինանյութի արտադրություն, բնակարանային շինարարություն, ՀՆԱ, ստվերայնություն, աղետի գոտի:

Շինարարությունը որպես տնտեսական գործունեության տեսակ, համաձայն ՀՀ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի, բաղկացած է մի քանի մասերից: Այսպես, շինարարություն բաժինը ներառում է ընդհանուր շինարարությունը, շենքերի և ճարտարագիտական կառույցների շինարարության մասնագիտական աշխատանքները: Այստեղ ներառվում է նոր շինարարությունը, շինարարական օբյեկտների ընդլայնման կամ վերափոխման, նորոգման աշխատանքները, պատրաստի բլոկավոր կոնստրուկցիաներից շենքերի, ինչպես նաև ժամանակավոր շինությունների կանգնեցումը շինարարական հրապարակներում: Ընդհանուր շինարարությունն ընդգրկում է ավարտուն բնակելի, վարչական, առևտրի, այլ կոմունալ-կենցաղային շենքերի, գյուղատնտեսական շինությունների և այլն, քաղաքացիական ճարտարագիտական կառույցների՝ մայրուղիների, փողոցների, կամուրջների, թունելների, երկաթուղիների, թռիչքադաշտերի, նավահանգիստների և այլ ջրային օբյեկտների, ոռոգման և կոյուղու համակարգերի, արդյունաբերական կառույցների, խողովակաշարերի, էլեկտրահաղորդման գծերի, սպորտային կառույցների և այլնի շինարարություն¹: Շենքերի շինարարության հատվածը ներառում է բոլոր տեսակի կառույցների ընդհանուր շի-

¹ Տե՛ս ՀՀ տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգիչ, http://www.mineconomy.am/uploads/Dasakargich_+.pdf

նարարությունը²: Այն ընդգրկում է նոր շինարարությունը, շինարարական օբյեկտների ընդլայնման կամ վերափոխման և նորոգման աշխատանքները, պատրաստի բլոկավոր կառուցվածքներից շենքերի, ինչպես նաև ժամանակավոր շինությունների կանգնեցումը շինարարական հրապարակում: Ընդգրկվում է ավարտուն բնակելի, վարչական, առևտրային նպատակների համար շենքերի, գյուղատնտեսական շինությունների, կոմունալ-կենցաղային և քաղաքացիական կառույցների և այլնի շինարարությունը:

21-րդ դարասկզբին իրականացվող շինարարական աշխատանքների ծավալներն իրենց դրական ազդեցությունն ունեցան ՀՀ տնտեսության զարգացման վրա: Շահագործման հանձնվեցին որակյալ ու ժամանակակից պահանջների համապատասխանող բազմաթիվ շենքեր ու բազմաբնույթ կառույցներ՝ ամբողջական փողոցներ, բնակելի շենքեր, դպրոցներ, հիվանդանոցներ, մշակութային, սոցիալական նշանակություն ունեցող օբյեկտներ, նոր ենթակառուցվածքներ, խմելու, ռոտզման համակարգեր, ճանապարհներ և այլն:

Շինարարությունը էական դեր է խաղում տնտեսական աճի միտումների ձևավորման գործում: Շինարարական աշխատանքներին ուղղվող գումարները 2001 թ. կազմել են հանրապետության կապիտալ շինարարության ֆինանսավորման ողջ ծավալի 34,2 %-ը:³ Շինարարության տարեկան միջին աճի տեմպերը 2000-2003 թթ. կազմել են 22%, իսկ 2004-2008 թթ.՝ 29 %:⁴ 2009 թվականին 41.6% իրական անկումից հետո շինարարության ճյուղը դեռևս չի վերականգնվել: Չնայած 2010 թվականին արձանագրված փոքր աճին՝ 2011 թվականին նույնպես նախորդ տարվա համեմատ շինարարության ծավալները կրճատվել են 11.5 %-ով, ինչի պատճառներ են հանդիսացել բնակչության և կազմակերպությունների միջոցների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շինարարության ծավալների համապատասխանաբար 30.5 % և 13.5 % կրճատումը: 2012 թվականի հունվար-հուլիսին ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալներն իրական արտահայտությամբ նվազել են 5.2 %-ով: Ընդ որում, հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել են մարդասիրական օգնության և կազմակերպությունների, ինչպես նաև պետական բյուջեի միջոցների հաշվին իրականացվող շինարարության իրական ծավալները՝ բացասական նպաստում ունենալով շինարարության իրական ծավալի ինդեքսին (համապատասխանաբար՝ 6.8, 4.5 և 1.1 տոկոսային կետ), մինչդեռ բնակչության, համայնքների և միջազգային վարկերի միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալները դրական նպաստում են ունեցել (համապատասխանաբար՝ 5.1, 1.5, 0.7 տոկոսային կետ): Հատկանշական է, որ չնայած շինարարության համախառն թողարկումը նվազել է, սակայն 2012 թվականի հունվար-հունիսի տվյալներով գրանցվել է շինարարության ավելացված արժեքի 1.8 % իրական աճ: Դա պայմանավորված է հիմնականում շինմոնտաժային աշխատանքների տեսակակար կշռի մեծացմամբ, որը կազմել է 94.4%՝ նախորդ տարվա նկատմամբ աճելով 7.8 տոկոսային կետով: Ըստ տնտեսության

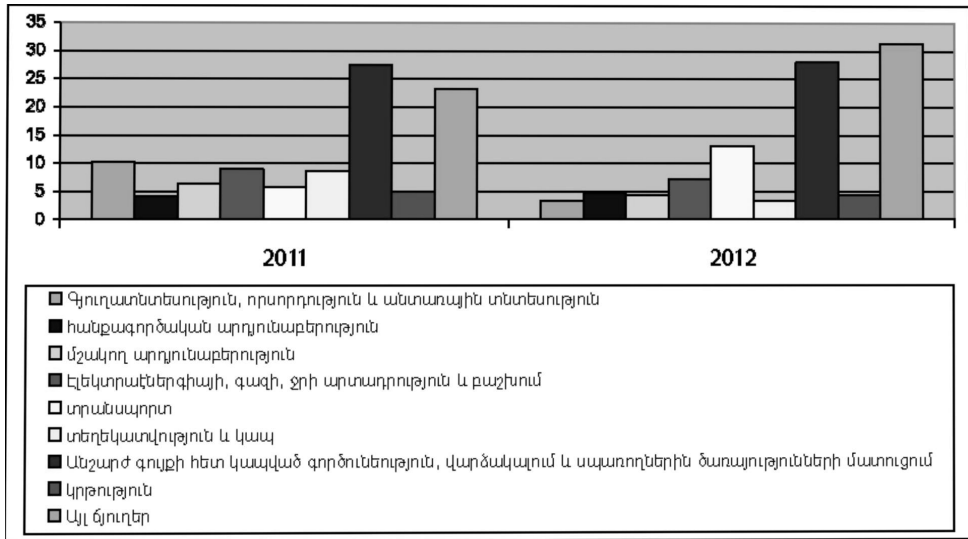
² Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական գործունեության տեսակների դասակարգչի, Հարկային հաշվետվական ձևերում հարկ վճարողների տնտեսական գործունեության տեսակների նշագրման մեթոդական ուղեցույց, Եր., 2011:

³ Տե՛ս Հայաստան 1998-2007, խմբ.՝ **Վարդանյան Ա.**, Եր., 2008, էջ 34:

⁴ Տե՛ս նույն տեղում:

ճյուղերի՝ շինարարությունը հիմնականում ուղղված է եղել անշարժ գույքի հետ կապված գործառնություններին և տրանսպորտին, որոնց բաժինը շինարարության ծավալներում կազմել է համապատասխանաբար՝ 28.2% և 13.1%, և տեսակարար կշիռները համապատասխանաբար աճել են 0.7 և 7.3 տոկոսային կետով:⁵ (տե՛ս Գծապատկեր 1):

Գծապատկեր 1. Շինարարության կառուցվածքը ըստ տնտեսության ճյուղերի 2011-2012թթ. հունվար-հուլիսին

Անդրադառնալով շինանյութերի արտադրությանը՝ նշենք, որ ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակած տվյալների համաձայն, 2011 թվականի հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում Հայաստանում շինանյութերի արտադրության ծավալներն անցյալ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ հիմնականում նվազել են: Վերոնշյալ ժամանակահատվածում ապրանքային բետոնի արտադրության ծավալները նվազել են 25.4%-ով և կազմել 105.5 հազ.տոննա: Հավաքովի երկաթբետոնե կառուցվածքների արտադրության ծավալները նվազել են 0.9%-ով և կազմել 17098 տոննա: Բնական քարից երեսպատման սալիկների արտադրության ծավալները նվազել են 26.6%-ով և կազմել 6043.3 տոննա: Ոչ հանքային շինանյութերի արտադրության ծավալները նվազել են 24.7%-ով և կազմել 293.4 հազ.տոննա: Ցեմենտի արտադրության ծավալները նվազել են 37.3%-ով և կազմել 109.1 հազար տոննա: Գաջի արտադրության ծավալները նվազել են 20%-ով և կազմել 11363.0 տոննա: Ծակոտկեն լցանյութերի արտադրության ծավալները նվազել են 19.8%-ով և կազմել 78.3 հազար տոննա: Այլումինե և մետաղապլաստմասե դռների և պատուհանների արտադրության ծավալները նվազել են 10.5%-ով և կազմել 14081 հատ: Աճել են կրի և ուղիղ

⁵ Տե՛ս նաև ՀՀ տնտեսական ու հարկաբյուջետային հիմնական ցուցանիշների կանխատեսումներ, մաս 2, www.parliament.am/.../1.3.Uxerc.Mas.2a-1.pdf

կտրվածքի տուֆի արտադրության ծավալները՝ համապատասխանաբար 20.3%-ով՝ 10071 տոննա, և 24%-ով՝ 28494.6 տոննա⁶:

Անդրադառնանք նաև ՀՆԱ-ում շինարարության ոլորտի տեսակարար կշռին: Շինարարության ոլորտի տեսակարար կշռը ՀՆԱ-ում 2008թ. կազմել է 25.3%՝ առաջանցիկ (2003-2008թթ. միջինը 26.3%-ով) աճելով ՀՆԱ-ի նկատմամբ: Շինարարության այս աննախադեպ աճը նախաձգնաժամային ժամանակահատվածում պայմանավորված էր հիմնականում մասնավոր ներդրումների, հատկապես՝ բնակարանային շինարարության ծավալների աճով: Վերջինի հիմնական պատճառը արտերկրից դրամական փոխանցումների և, զուգահեռաբար, բնակչության խնայողությունների՝ նախորդ տարիների համեմատ ավելի բարձր տեմպով աճն էր: Դրամական փոխանցումների բարձր աճի տեմպերը նշված ժամանակահատվածում հանգեցրին «Հոլանդական հիվանդության» դրսևորման: Դրամական փոխանցումների անընդմեջ աճի արդյունքում իրական արդյունավետ փոխարժեքը արժևորվեց՝ նվազեցնելով արտահանման մրցունակությունը: Արդյունքում՝ մեծացավ ոչ արտահանելի ոլորտների՝ շինարարության և ծառայությունների եկամտաբերությունը, որտեղ և հոսեցին ներդրումները: Բնականաբար՝ 2009թ. դրամական փոխանցումների էական կրճատման ազդեցությամբ շինարարության ոլորտը խոշոր՝ 41.6% անկում արձանագրեց: Ճգնաժամից հետո այս ոլորտը չվերականգնեց երբեմնի բարձր մակարդակը և 2013թ. շարունակում էր անկում ապրել. 2010-2013 թթ. տարեկան միջին անկումը 4.2% էր: Արդյունքում՝ շինարարության բաժինը ՀՆԱ-ում 2013թ. կազմել է 10.3%: Սակայն հատկանշական է, որ ճգնաժամից հետո, չնայած մասնավոր բնակարանաշինության անկմանը, իրական հատվածին ուղղվող արտադրողական շինարարության մասնաբաժինը բարելավվել է և աճի միտումներ արձանագրել⁷:

Շինարարության ոլորտը վերը նշված ցուցանիշների պատճառով զսպել է երկրի տնտեսական աճը: 2009 թ. անկումից հետո այս ոլորտում խոշոր անկում է գրանցվել նաև 2011թ.՝ 12,2 %, ինչպես նաև 2013 թ.՝ 10,8 %:⁸ Շինարարության ոլորտը դեռևս 2 անգամ փոքր է 2008 թ. իր սեփական մակարդակից: Այսպիսով, իրական ՀՆԱ-ի նախաձգնաժամային մակարդակը Հայաստանում վերջապես հաղթահարված է՝ 1,9 տոկոսով: Շինարարությունից բացի, տնտեսության մյուս բոլոր ճյուղերը գերազանցում են 2008 թ. իրենց մակարդակը (աղյուսակ 1):

⁶ Տե՛ս ՀՀ վիճակագրական տարեգիրք, Եր., 2012:

⁷ Հայաստանի Հանրապետության 2014-2025 թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիր, Հավելված ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 27-ի N 442 - Ն որոշման, էջ 21:

⁸Տե՛ս Հայաստանի տնտեսական զեկույց 2014, Եվրասիական ինտեգրացիան և Հայաստանի առևտուրը, նոյեմբեր, 2014, էջ 11:

Աղյուսակ 1. Տնտեսության աճը և վերականգնումը ըստ տնտեսության խոշոր ճյուղերի⁹, տոկոս

	2013 թ. տարեկան աճ	2010-2013 թթ.			2013/2008 թ. համեմատ**
		միջին	կուտակային	Բաժին*	
ՀՆԱ (իրական)	3,5	4,4	18,7	4,4	101,9
Գյուղատնտեսություն	7,2	3,0	12,4	0,7	119,1
Արդյունաբերության ճյուղեր	5,4	8,6	39,0	1,3	129,4
Շինարարություն	-10,8	-4,0	-15,2	-0,6	49,6
Առևտուր և ծառայություններ	6,2	6,0	26,0	2,5	121,4
Ջուտ հարկեր և ՖՄԱՃԾ	-0,9	4,2	17,1	0,4	88,9

2013 թ. տնտեսական աճը տնտեսության մի շարք ճյուղերում բավականին բարձր էր: Ինչպես նշվեց, շինարարության ոլորտում խոշոր անկում էր, որը 1,3 տոկոսային կետով նվազեցրեց աճը:

Հարկ է նշել, որ 2000 թվականից հետո երկրում իրականացված շինարարության ծավալներում առանձնանում են աղետի գոտում կատարված աշխատանքները: Աղետի գոտու վերականգնման ծրագրի շրջանակներում ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների հաշվին 2000-2006 թթ. ընթացքում ավելի քան 20 հազար ընտանիք բարելավել է իր բնակարանային պայմանները:¹⁰ 2005--2006 թթ. պետական միջոցների հաշվին Շիրակի ու Լոռու մարզերի գյուղական բնակավայրերում անավարտ շինարարությունն ավարտելով՝ լուծվեցին 960 ասթևան ընտանիքների բնակարանային խնդիրները: Պետական և օժանդակող կազմակերպությունների միջոցների հաշվին իրականացված շինարարական աշխատանքների շնորհիվ լուծվել են 4970 ընտանիքի բնակարանային խնդիրները, որոնցից 4126-ը <<Լինսի>> հիմնադրամի հաշվին:¹¹

Հետագա տարիներին ևս մշտապես ուշադրության կենտրոնում է գտնվել աղետի գոտու բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման նպատակով պետական աջակցությամբ իրականացվող բնակարանային շինարարության ծրագրի: Բնակելի տների (բնակարանների) հատկացման հարցերի հանձնաժողովը 2011 թվականին քննարկել է 2020 ընտանիքի փաստաթղթային փաթեթներ: ՀՀ Շիրակի մարզի Գյումրի քաղաքի Մուշ-2 և Անի թաղամասերում կառուցվել է 1756 բնակարանից բաղկացած 38 բազմաբնակարան շենք, Ախուրյան համայնքում՝ 104 բնակարանից բաղկացած 3 բազմաբնակարան շենք և ՀՀ Լոռու մարզի 24 գյուղական համայնքներում՝ 571 բնակելի տներ:¹²

⁹ Աղբյուրը՝ ՏՁՀԿ գնահատականներ ՀՀ ԱԿԾ տվյալների հիման վրա:

* Մասնակցությունը տնտեսական աճին տոկոսային կետով

** 2013 թ.-ի ՀՆԱ-ն 2008 թ.-ի համեմատ համադրելի գներով

¹⁰ *Մինասյան Է.*, Հայաստանի երրորդ Հանրապետության պատմություն, Եր., 2013, էջ 446:

¹¹ Տե՛ս Հայաստան 1998-2007, էջ 34:

¹² Մեղմագիր ՀՀ կառավարության 2011 թվականի գործունեության միջոցառումների ծրագրի և գերակա խնդիրների իրականացման մասին, http://www.minurban.am/reports/20_01_12_1.pdf

2012 թվականին ՀՀ կառավարության և քաղաքաշինության նախարարության կողմից շարունակվել է երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման նկատմամբ ձևավորված պարտավորությունների կատարմանն ուղղված բնակարանային ապահովման ծրագիրը: Մասնավորապես, ծրագրի շրջանակներում ՀՀ Շիրակի, Լոռու և Արագածոտնի մարզերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած, սահմանված կարգով հաշվառված ընտանիքներից ծրագրի շահառուների ճանաչման գործընթացի ապահովման նպատակով ուսումնասիրվել են 2500 ընտանիքների փաստաթղթային փաթեթները: Ուսումնասիրության արդյունքներով ծրագրի շահառու ճանաչված 2222 ընտանիքներից՝

- 1902 ընտանիքների բնակարանային խնդիրները լուծվել են բնակարանային շինարարության ծրագրի շրջանակներում բնակարանների (բնակելի տների) հատկացմամբ.

- 1 սենյակի շահառու ճանաչված 320 ընտանիքներից 306-ը ստացել են ֆինանսական աջակցություն:

Միաժամանակ շարունակվել է Գյումրի քաղաքի «Մուշ-2» թաղամասում 2-010 թվականին իրականացված բնակարանային շինարարության ծրագրի շրջանակներում կառուցված բազմաբնակարան շենքերի բնակարանների նվիրատվության (անհատույց մասնավորեցման) պայմանագրերի կնքման գործընթացը: 2012 թվականի դեկտեմբերի 28-ի դրությամբ կնքված պայմանագրերի թիվը կազմում է 799:¹³

Դրա հետ մեկտեղ, մշակվել և ընդունվել են աղետի գոտու բնակավայրերում բնակարանային ապահովմանն ուղղված պետական աջակցության ծրագրի իրականացման ընթացքում ծագած խնդիրների կարգավորմանն ուղղված թվով 7 իրավական ակտեր, մասնավորապես, աղետի գոտու գյուղական բնակավայրերում սահմանված կարգով հաշվառված եւ 1 սենյակի շահառու ճանաչված ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավման համար ֆինանսական աջակցության տրամադրման հետ կապված հարցերով:

Բնակարանային շինարարության ոլորտում կարևոր էր ՀՀ-ում 2010 թվականից կյանքի կոչված հիպոթեքային վարկավորմամբ բնակարանային շինարարության ծրագիրը¹⁴: Ծրագրի հիմնական նպատակը երիտասարդ ընտանիքների բնակարանային խնդիրների հաղթահարման հարցում արդյունավետ պետական աջակցության համակարգի ներդրումն էր: Ծրագրի իրականացումը նպաստում է երկրում ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավմանը, արտագաղթի նվազմանը, ներքին միգրացիոն հոսքերի կառավարմանը, հիփոթեքային վարկավորման համակարգի զարգացմանը: Մինևույն ժամանակ ծրագիրը խթան է հանդիսանում բնակարանային շինարարության և լրացուցիչ աշխատատեղերի ստեղծման համար: Ծրագրի շրջանակներում պետական աջակցություն կարող են ստանալ և ծրագրի շահառու դառնալ երիտասարդ ընտանիքները:

¹³ Տե՛ս Հաշվետվություն Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության նախարարության 2012 թվականի գործունեության, 17.01.2013, www.minurban.am/am/info/reports

¹⁴ Տե՛ս ՀՀ կառավարության որոշում, 29 հունվարի 2010 թվականի N 98 «Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագիրը հաստատելու մասին:

Նշված գործընթացները, ըստ էության, նպատակ ունեն խթանելու շինարարական շուկան, որի գործառույթները բնորոշվում են հետևյալ մի քանի գործոններով՝

- Շինարարության ոլորտում սեփականության տարբեր ձևերի առկայությունը,
- Ներդրումային շինարարության գործընթացում բոլոր մասնակիցների ազատ ձեռնարկատիրական գործունեությունը,
- Շինարարական արտադրանքի ազատ գնագոյացումը,
- Պայմանագրային հարաբերությունների հաստատումը շինարարական արտադրանք ստեղծող իրավահավասար կազմակերպությունների միջև,
- Ներդրումային շինարարական գործունեության ընթացքում մասնակիցների միջև ազատ շուկայական մրցակցությունը,
- Հակամենաշնորհային օրենսդրության առկայությունը,
- Շինարարական ռիսկերի ապահովագրումը:

Հարկ է ընդգծել, որ շինարարական շուկայի ակտիվացմանը նպաստող կարևոր գործոն է նաև տվյալ շուկայի ենթակառուցվածքների առկայությունը:

Ենթակառուցվածք ասելով՝ այստեղ նկատի ունենք այն կազմակերպությունների, ընկերությունների, ֆիզիկական անձանց և շինարարության ոլորտում ներգրավված այլ օրգանների ամբողջությունը, որոնք աշխատում են շինարարության շուկայի համար բարենպաստ տնտեսական միջավայր ու պայմաններ ձևավորելու ուղղությամբ: Ոլորտում այդ ուղղությամբ կատարված աշխատանքները ՀՀ-ում վերաբերել են հիմնականում բնակելի շենքերի կառուցմանը, գործարկմանը և ճանապարհաշինությանը:

2009-2013 թթ. մեր հանրապետությունում բնակելի շենքերի գործարկման պատկերը ներկայացված է աղյուսակ 2-ում:¹⁵

Աղյուսակ 2. 2009-2013 թթ. բնակելի շենքերի գործարկման պատկերը ՀՀ-ում (1000 մ² ընդհանուր մակերես)

	2009	2010	2011	2012	2013
1. Գործարկվել են բնակելի շենքեր, այդ թվում՝	435.0	520.3	571.2	425.2	320.2
1) Քաղաքներում	390.4	435.3	518.5	380.7	263.8
2) Գյուղերում	44.6	85.0	52.7	44.5	56.4
2. Ֆինանսավորման միջոցները Ա. պետական	10.6	128.7	28.0	212.0	14.4
1) քաղաքներում	10.6	101.1	19.3	201.7	5.2
2) գյուղերում	-	27.6	8.7	10.3	9.2
Բ. Ոչ պետական	424.4	391.6	543.2	213.2	305.8
1) քաղաքներում	379.8	334.2	499.2	179.0	258.6
2) գյուղերում	44.6	57.4	44.0	34.2	47.2

¹⁵ Տե՛ս ՀՀ վիճակագրական տարեգիրք, Եր., 2014:

Բնակչության կողմից կատարված, այդ թվում	334.8	229.0	124.0	135.6	166.8
1) քաղաքներում	290.8	188.2	80.1	101.4	119.6
2) գյուղերում	44.0	40.8	43.9	34.2	47.2

Ինչպես երևում է աղյուսակի տվյալներից, քաղաքներում գործարկված բնակելի շենքերի ամենաբարձր ցուցանիշը գրանցվել է 2011 թ., ամենացածրը՝ 2013 թ., իսկ գյուղերում համապատասխանաբար բարձր արդունք է գրանցվել 2010 թ., իսկ ամենացածր ցուցանիշը եղել է 2012 թ.:

Ըստ արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) «Տարածաշրջանի տնտեսական հեռանկարը. Կովկաս և Կենտրոնական Ասիա» զեկույցի՝ Հայաստանի տնտեսության սովերայնության աստիճանը դեռևս 2008 թվականին կատարված ուսումնասիրություններով ամենաբարձրերից է ոչ միայն հարավկովկասյան տարածաշրջանում, այլև արևելավրոպական և կենտրոնասիական երկրների շարքում: Ըստ զեկույցի՝ Հայաստանի սովերային տնտեսությունը կազմում է երկրի համախառն ներքին արդյունքի ավելի քան 35 տոկոսը:¹⁶ Դրա հետ մեկտեղ նշենք, որ վիճակագրական հրապարակումներում շինարարության ոլորտում սովերայնության հստակ գնահատականը բացակայում է, ինչը շատ կարևոր կլինեք գործնական կիրառման և ոլորտի զարգացման առումով:

Ամփոփելով՝ նշենք, որ ձեռքբերումների հետ միասին շինարարության ոլորտում նկատվում են մի շարք թերություններ, որոնցից են՝

- տեղական շինանյութերի արտադրության կրճատումը,
- շինարարության թույլտվությունների անհարկի ձգձգումները, և ամենակարևորը՝
- ոլորտում առկա սովերը:

Ամփոփելով նշենք, որ շինարարության ոլորտը տնտեսության ռիսկային ճյուղերից է, ուստի ըստ տարածված փորձագիտական կարծիքների, այս ճյուղում սովերայնությունն ավելի բարձր կարող է լինել, քան մյուս ճյուղերում: Փորձագիտական այդ կարծիքները, սակայն, չեն կարող վերջնական համարվել այն պարզ պատճառով, որ ոլորտում սովերայնությունը գնահատելու համար բացակայում է համապատասխան մեթոդաբանությունը, ինչի ուղղությամբ էլ պետք է աշխատեն ոլորտի իրավասուներն ու պատկան մարմինները: Կարծում ենք, շինարարության դերը տնտեսության մեջ կայունացնելու, ոլորտում անկումային երևույթներից խուսափելու համար պետությունը պետք է իրականացնի՝

- անկումը մեղմող տնտեսական քաղաքականություն,
- անապահով խավի պաշտպանությանն ուղղված հասցեական միջոցառումներ

➢ զգոնության պահպանում տնտեսական և ֆինանսական ռիսկերի նկատմամբ, որոնք հնարավոր է առաջանան առաջիկայում:

¹⁶Տե՛ս «Տարածաշրջանի տնտեսական հեռանկարը. Կովկաս և Կենտրոնական Ասիա», ԱՄՀ զեկույց, մայիս 2009:

Марине Геворгян – Роль строительной отрасли в экономике третьей армянской республики. Строительство является одним из важнейших отраслей экономики третьей армянской республики. Масштабы строительных работ, осуществляемых в начале 21-ого века, положительно повлияли на развитие экономики РА. В масштабах строительства, осуществленных в стране после 2000-го года, выделяются работы, проделанные в зоне бедствия, в результате которых в Ширакской и Лорийской областях многие семьи были обеспечены квартирами. Беспрецедентное развитие сферы строительства продолжилось до предкризисного периода, причем в этот отрезок времени положительные тенденции были обусловлены в основном ростом объема частных вложений и квартирного строительства. Начиная с 2009 года, в связи с влиянием всемирного экономического кризиса, когда заметно сократились денежные переводы, в сфере строительства наметился крупный упадок. После кризиса эта сфера не восстановила свой бывший уровень и в 2010–2013 гг. продолжала переживать упадок. Для стабилизации роли строительства в экономике нашей республики государство должно осуществлять смягчающую упадок экономическую политику.

Marine Gevorgyan - The role of the construction industry in the economy of the Third Armenian Republic. - Construction is one of the most important economic branches of Armenian Third Republic. Construction volumes, which started in the beginning of the 21st century, had positive influence on the development of RA economy. After 2000, work, which was carried out in disaster zone, was an important part of construction volumes, due to which many families living in the regions of Shirak and Lori received apartments. The unprecedented increase in construction sphere continued until pre-crisis period. During this period the positive tendencies in construction sphere were connected with the increase of private investments and housing construction. In 2009 the construction sphere slumped greatly which was connected with the influence of global economic crisis when money transfers declined considerably. After the crisis the construction sphere didn't recover its erstwhile high level. It continued its decline from 2010 to 2013. RA should implement economic policy which will mitigate decline in the construction sphere and will stabilize its role in Armenian economy.

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Պ Ա Տ Մ Ա Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ԱՇՈՏ ՆԵՐՄԻՍՅԱՆ

Հայոց 1918 - 1920թթ. պետականության պատմության պարբերացման հարցի շուրջ.....	5
<i>ВАЛЕРИ ТУНЯН</i>	
Реальная политика и миф об “уступке” Еревана	17
<i>ԷՂՈՒԱՐԴ ԶՈՀՐԱԲՅԱՆ</i>	
Սոցիալական հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման վերափոխությունների համատեքստում	30
<i>ՄԱՐԻՆԵ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ</i>	
Շինարարության ոլորտի դերը Հայաստանի երրորդ հանրապետության տնտեսության մեջ (2001-2013 թթ.)	39
<i>ԱՐԱ ԱԶԱՏՅԱՆ</i>	
Լեոն Շանթի պատվիրակության գործունեության գնահատականը հայ պատմագրության մեջ	48
<i>ԿԱՐԻՆԵ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ</i>	
Վազգեն (Տիգրան Տերոյան)/Կյանքն ու գործունեությունը/	66
<i>ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ</i>	
Հակացարական ելույթները Կովկասի հայաշատ բնակավայրերում 1903 թվականին	74
<i>ԶԱՎԱՀԻՐ ԹՈՐՈՍՅԱՆ</i>	
Հայ քաղաքական մտքի ուղղվածությունները Հայաստանի տարածքների վերաբերյալ մինչև Սևրի պայմանագիրը	84
<i>ՀԱՍՄԻԿ ՄԻՍՈՆՅԱՆ</i>	
Արևմտահայ քաղաքական մտքի արտացոլումը Լոնդոնի խորհրդաժողովում.....	95
<i>ԿԱՐԻՆԵ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ, ՄԱՐԻՆԵ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ</i>	
Արևմտահայերի ազգային սահմանադրությունը	105
<i>ՍՈՒՄԱՆՆԱ ՄԵՐՈԲՅԱՆ</i>	
Պատմական անհատ–ժողովրդական զանգված հարաբերակցությունը պատմության մեջ/ պատմագրական ակնարկ /.....	112

Ա Զ Գ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ՌԱՏԻԿ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ

Հայ ազգագրությունը XIX դ. 70-80-ական թթ.	117
---	-----

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ա Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ՎԱԶԱԳԱՆ ԱՎԱԳՅԱՆ

Րաֆֆին Արշակ Չոպանյանի գնահատմամբ	140
<i>ՀԱՍՄԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ</i>	
Կինը Գրիգոր Զոհրապի նովելներում	146
<i>ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԺԱՄԿՈՉՅԱՆ</i>	
Աստվածաշնչյան մոտիվներն աշուղական քնարերգության մեջ.....	154

ԱՐՄԻՆԵ ԱԴԱՄՅԱՆ

Հայկական նեոռոմանտիզմի դրսևորումը Ռ. Սեվակի,
 Վ. Թեքեյանի և Տ. Չրաքյանի (ինտրա) ստեղծագործության մեջ..... 159
ԱԲԴԱ ՍԱՐՀԱՏՅԱՆ
 Վ. Դավթյանի «Ո՛տայր ինձ զծուխ ծխանի...» պոեմը /Էտյուդ/ 169
МИХАИЛ ОТРАДИН
 В двойном освещении. Комическое в романе И. А. Гончарова «Обрыв» 175

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՈՒՄԻՆԵ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

Քմային ձայնավորների դրսևորումները Իջևանի խոսվածքում..... 188
ԳԱՐԻԿ ՄԿՐՏՉՅԱՆ, ԷԴԻՏԱ ԱՍՍՏՐՅԱՆ
 Լատիներենի եվ հին հայերենի հոլովման տիպերի բնութագիրը 196
ՄԻՐԱ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ
 Ֆրանսերենի խոսակցական լեզվի առանձնահատկությունները 206
ԿԱՐԻՆԵ ՊՈՂՈՍՅԱՆ
 Գոյականի քերականական կարգերի արտահայտությունը
 Հովհ. Թումանյանի արձակում 211
ԱՆԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ
 Հեղինակային նորակազմությունները Ա. Անդայի
 «Անկիմյուրի բնակիչները» հեքիաթ-վեպում 225
RUZANNA ARUSTAMYAN
 Stylistic devices in the discourse of Hillary Clinton and Donald Trump..... 230
AÏDA MARDANIAN
 Quelques problèmes du développement des capacités de lecture 235
AÏDA MARDANIAN, LIANA BAZINYAN
 Les expressions somatiques français dans le
 contexte interculturel (pied, nez, bouche) 240
ZARUHI ARAKELYAN
 L’histoire de l’ancien français, son enseignement et sa place dans le
 cursus des études modernes..... 247
TATHÉVIK BADALIAN
 La problématique du Moi de l’auteuret son influence sur le texte littéraire..... 258
MANÉE AGHBALYAN
 Les nouvelles technologies dans l’enseignement des langues étrangères..... 264
TINA AMIRAGUIAN
 Les caractéristiques principales des textes publicitaires..... 271

ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐԹՈՒՐ ՄԻՐԶՈՅԱՆ

Գծանկարչություն առարկայի ուսուցման առաջնային պայմանները 277
ԱՆՈՒՇ ՉԻԲՈՒԽՉՅԱՆ
 Զարդանախշը կարպետային գործվածքներում 280

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՆԻ ԽԵՉՈՅԱՆ

Սերի պայմանագիրը եվ միջազգային քրեական արդարադատության ինստիտուտի զարգացումը..... 283

ЛУСИНЕ ВАРДАНЯН

Некоторые правовые проблемы эвтаназии..... 290

ԷՂԳԱՐ ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

Հայաստանի առաջին հանրապետության կոալիցիոն կառավարության փորձից..... 303

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՍԴԱՅԵԼ ՍՈՎՍԵՍՅԱՆ

Եվրասիական տնտեսական համագործակցության ձեկավորման օրինաչափությունները և զարգացման շրջանները. Նոր եվրասիականացում..... 309

РЕНАТ ЗЕЙНАЛОВ

Глобализация экономики и ее влияние на производственный потенциал предприятия 317

ԱՆՆԱ ՔՄՄԱԼՅԱՆ

Սահմանամերձ գոտու երիտասարդների սթրես-կայունության առանձնահատկությունների հոգեբանական բնութագիրը 323

ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ

ԼԻԼԻԹ ՏԼՉՅԱՆ

Տեսողական ընկալման զարգացումը կերպարվեստի պարապմունքներում 331

ՆՈՆՆԱ ԽԱՉԱՏԻՅԱՆ

Կրթական ծառայությունների մատուցման ռազմավարությունը ասպիրանտուրայում 336

ԹԱՄԱՐԱ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ուսուցչի ստեղծագործական գործունեության առանձնահատկությունները..... 339

ՌՈՒԶԱՆ ՄԻԴՉՈՅԱՆ

Թարգմանության հիմնական տեսակները 344

ТИГРАНУИ АКОПЯН

Сравнительный анализ деятельности основателей детских садов в Армении и России в 19-ом веке 350

NARINE GASPARYAN

The importance of encouragement in the process of learning 355

ANAHITE HOVHANNISSIAN

Comment utiliser un dictionnaire encyclopédique..... 361

ՄՅՈՒՋԱՆՆԱ ԱԶԱԴՅԱՆ

Կրթության հիմնախնդիրները Հայաստանի
հանրապետությունում(1991-1999 թթ.) 365

ԱՐԹՈՒՐ ՄԻՐՉՈՅԱՆ

Դեռահասների հոգեկան վիճակների ինքնագնահատականի
և ֆրուստրացիոն հակազդումների թեստավորման
համեմատական վերլուծություն 371

ЛИЛИ АРУТЮНЯН

Методика преподавания русского языка в армянской
общеобразовательной школе 375

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ «ԱԿՈՒՆՔ»-Ի ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ

«Ակունքում» տպագրության ներկայացվող հոդվածների տեխնիկական պահանջները.

- Տպագրության ներկայացվող հոդվածները պետք է գրված լինեն Word տեքստային խմբագրի օգնությամբ:
- Հոդվածները ներկայացնել հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն կամ գերմաներեն լեզուներով:
- Հոդվածի շարվածքը լինի Unicode-ով (հայերեն հոդվածների դեպքում՝ նաև Sylfaen տառատեսակով), տառաչափը՝ 12, միջտողային հեռավորությունը՝ 1.5, թղթի ֆորմատը՝ A4:
- Հոդվածի սկզբում գրել վերնագիրը՝ մեծատառերով, հաջորդ տողում՝ հեղինակի (հեղինակների) անուն, ազգանուն, հայրանունը՝ մեծատառերով:
- Հղումները դնել տողատակում՝ համարների աճման կարգով, նշել աղբյուրը՝ հեղինակին, վերնագիրը, հրատարակության վայրը, տարեթիվը (պարբերական հրատարակության դեպքում՝ նաև համարը) և էջը (էջերը):
- Հոդվածի վերջում գրել հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն ամփոփագրերը՝ 50-60 բառի սահմաններում, և բանալի - բառերը:
- Հոդվածին անհրաժեշտ է կցել նաև (առանձին էջով կամ առանձին ֆայլով) հոդվածի վերնագիրը և հեղինակի (հեղինակների) անուն, ազգանուն, հայրանունը՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով, ինչպես նաև հեղինակի (հեղինակների) տվյալները՝ կոչումը, պաշտոնը, աշխատանքի վայրը, հեռախոսի համարը (համարները), էլեկտրոնային փոստի հասցե (e-mail):
- Հոդվածները ներկայացնել էլեկտրոնային տարբերակով
 - Երևանի պետական համալսարանի Իջևանի մասնաճյուղ, Բնական գիտությունների ֆակուլտետի մասնաշենք՝ Մելինե Մելիքյանին, կամ
 - ուղարկել akunq.ysuib@gmail.com և banber_ib@ysu.am էլեկտրոնային հասցեներով:

Ա Կ Ո Ւ Ն Ք

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԹԻՎ 1(1)

A K U N Q

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

NUMBER 1(13)

Համարի պատասխանատու՝ Ա.Ա. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ
Համակարգչային ձևավորումը՝ Մ.Կ. ՄԵԼԻՔՅԱՆԻ

Number-responsible – A.A. NERSISYAN
Combuter designer - M.K. MELIKYAN

Տպագրված է «Արման Ասմանգուլյան» ԱԶ-ում:
ք. Երևան, Զր. Ներսիսյան 1/125

Չափսը՝ 70x100¹/₁₆: Տպ. մամուլը՝ 26,625:
Տպաքանակ՝ 100:

Size- 70x100¹/₁₆. Press- 26,625.
Edition- 100.

ԵՊՀ հրատարակչություն/ YSU publishing-house
ք. Երևան, 0025, Ալ. Մանուկյան 1/ c. Yerevan, 0025, Al. Manukyan 1